

ข้อ 6 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 กลุ่มวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 สมัย 67 (วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา)

วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา แบ่งออกเป็น 3 กรณี

1. จำเลยขอให้โจทก์วางเงินหรือหาประกันเพื่อชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในศาลชั้นต้นตามมาตรา 253 และในชั้นศาลอุทธรณ์หรือฎีกาตามมาตรา 253 ทวิ
2. โจทก์ขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษามาตรา 254 – 263
3. คู่ความขอคุ้มครองประโยชน์ระหว่างพิจารณาตามมาตรา 264

การคุ้มครอง “จำเลย” ตามมาตรา 253 (ใช้เฉพาะคดีอยู่ระหว่างพิจารณาในศาลชั้นต้น)

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 253 มีดังนี้

1. จำเลยมีสิทธิยื่น
2. เหตุแห่งการยื่น หากเข้าเหตุใดเหตุหนึ่งจำเลยก็มีสิทธิขอได้ดังนี้
  - 2.1 โจทก์มิได้มีภูมิลำเนาหรือสำนักทำงานอยู่ในราชอาณาจักรและไม่มีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีได้อยู่ในราชอาณาจักร หรือ
  - 2.2 เป็นที่เชื่อได้ว่าเมื่อโจทก์แพ้คดีแล้วจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย
3. ยื่นก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. “จำเลย” โดยปกตินอกจากจะหมายถึง ผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดีแล้ว ในบางคดีในระหว่างพิจารณา โจทก์อาจกลายเป็นจำเลย และจำเลยอาจกลายเป็นโจทก์ได้ เช่น

1.1 คดีไม่มีข้อพิพาท ซึ่งเป็นคดีที่ผู้ร้องยื่นคำร้องฝ่ายเดียวต่อศาล หากต่อมามีผู้ยื่นคำคัดค้านเข้ามาในคดี ศาลก็จะดำเนินคดีไปตามบทบัญญัติว่าด้วยคดีมีข้อพิพาท ดังนี้ “ผู้ร้อง” ก็จะมีฐานะเป็นโจทก์ ส่วน “ผู้คัดค้าน” ก็จะอยู่ในฐานะเป็นจำเลย แต่มีข้อยกเว้นในคดีไม่มีข้อพิพาทบางคดี แม้จะมีผู้คัดค้านเข้ามาในคดี ก็ไม่ทำให้กลายเป็นคดีมีข้อพิพาท คือ มาตรา 188 (4) ตอนท้าย ดังนั้น ผู้คัดค้านในกรณีดังกล่าวจึงไม่อยู่ในฐานะเป็นจำเลยที่จะร้องขอคุ้มครองตามมาตรา 253 ได้

1.2 กรณีฟ้องแย้ง ซึ่งมาตรา 177 วรรคสามบัญญัติให้จำเลยฟ้องแย้งเข้ามาในคดีได้ ทำให้ในส่วนฟ้องแย้งนั้นจำเลยมีฐานะเป็นโจทก์ ส่วนโจทก์เดิมมีฐานะเป็นจำเลย ดังนั้นโจทก์เดิมก็ย่อมมีสิทธิขอคุ้มครองตามมาตรา 253 ได้เช่นกัน

1.3 กรณีร้องชดเชยทรัพย์ กรณีนี้ “ผู้ร้องชดเชยทรัพย์” มีฐานะเป็นโจทก์ ส่วน “โจทก์เดิม” มีฐานะเป็นจำเลย ดังนั้นผู้ร้องชดเชยทรัพย์เมื่อมีฐานะเป็นโจทก์จึงจะร้องขอคุ้มครองตามมาตรา 253 ไม่ได้ เพราะผู้ที่มีสิทธิร้องขอตามมาตรานี้ได้ต้องเป็นจำเลยเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 500/2504 ในกรณีที่โจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาใช้สิทธิบังคับคดีชดเชยทรัพย์ของจำเลยลูกหนี้ ผู้ร้องชดเชยทรัพย์ยื่นคำร้องกล่าวอ้างว่าทรัพย์ที่โจทก์นำยึดเป็นของตนเองนั้น ผู้ร้องชดเชยทรัพย์มีฐานะเสมือนเป็นโจทก์ ส่วนโจทก์เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีฐานะเสมือนเป็นจำเลย ฉะนั้นผู้ร้องชดเชยทรัพย์จะร้องขอให้โจทก์เจ้าหน้าที่วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียม ฯลฯ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 253 ไม่ได้

1.4 กรณีร้องสอด ถ้าเป็นการร้องสอดเข้ามาแทนที่โจทก์ ตามมาตรา 57(2) บัญญัติให้คู่ความเดิมต้องผูกพันโดยคำพิพากษาเสมือนหนึ่งมิได้เข้าแทนที่กันเลย ดังนั้น จำเลยสามารถที่จะบังคับเอาค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายจากโจทก์เดิมได้อยู่แล้ว จึงจะขอให้ผู้ร้องสอดวางเงินหรือหาประกันไม่ได้ ถ้าจะขอต้องขอให้โจทก์เดิมเป็นผู้วางเงินหรือหาประกันแทน

2. การร้องขอคุ้มครองชั่วคราวตามมาตรา 253 อยู่ในบังคับมาตรา 21 (2) และ (4) คือ ศาลจะมีคำสั่งโดยมิได้ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสคัดค้านก่อนมิได้ ทั้งศาลต้องไต่สวนข้อเท็จจริงตามที่จำเลยกล่าวอ้างเสียก่อน เว้นแต่โจทก์รับข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว

3. เหตุแห่งการยื่นมี 2 เหตุ (ดูหลักเกณฑ์ข้อ 2) เข้าเพียงเหตุใดเหตุหนึ่งจำเลยก็มีสิทธิขอได้ ทางปฏิบัติมักจะขอเหตุตามข้อ 2.1 ส่วนเหตุตามข้อ 2.2 มักจะมีได้ขอเพราะยากต่อการนำพยานเข้าไต่สวน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 178/2551 วินิจฉัยว่า ตามบันทึกถ้อยคำของ ม. กรรมการผู้มีอำนาจของจำเลยไม่ปรากฏว่าหากโจทก์แพ้คดีโจทก์มีพฤติการณ์ใดที่จะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายแทนแก่จำเลย แม้โจทก์จะมีทรัพย์สินเป็นของบริษัทโจทก์ไม่มาก แต่โจทก์ยังคงประกอบธุรกิจ และยังคงมีทรัพย์สินอยู่คือรถยนต์ อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานและเงินสด ซึ่งแม้มีจำนวนเพียงเล็กน้อยก็น่าจะเพียงพอชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายแทนจำเลยหรือแก่จำเลยในคดีส่วนที่โจทก์ฟ้องซึ่งจะมีจำนวนไม่มาก โดยไม่รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียมที่จำเลยฟ้องแย้งซึ่งถือว่าจำเลยเป็นโจทก์

4. กรณีที่ศาลสั่งคุ้มครองจำเลยตามมาตรา 253 โดยให้โจทก์วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย คำสั่งของศาลดังกล่าวย่อมมีผลอยู่ตลอดจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ทั้งนี้แม้คดีในเนื้อหาศาลจะพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี แต่โจทก์ก็ยังคงมีหน้าที่ต้องวางเงินตามคำสั่งศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1487/2529 ศาลฎีกาพิพากษาให้โจทก์วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายตามมาตรา 253 ย่อมมีผลอยู่จนคดีถึงที่สุด แม้ต่อมา ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ก็ตาม แต่เมื่อคดียังไม่ถึงที่สุด โจทก์ก็ต้องวางเงินตามที่ศาลกำหนด

5. กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้คุ้มครองชั่วคราวจำเลย หากโจทก์ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งศาลตามมาตรา 253 วรรคท้าย ได้บัญญัติให้ศาลจำหน่ายคดีของโจทก์ออกจากสารบบความ เว้นแต่จำเลยจะขอให้ดำเนินการพิจารณาต่อไป หรือโจทก์อุทธรณ์คำสั่งศาล แต่หากโจทก์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล และจำเลยขอให้พิจารณาคดีต่อไป จะเป็นการบังคับศาลให้ดำเนินการกระบวนพิจารณาต่อไปหรือไม่ เห็นว่ากฎหมายให้สิทธิจำเลย ศาลจึงต้องดำเนินการพิจารณาต่อไป จะจำหน่ายคดีไม่ได้

6. สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งตามมาตรา 253 ต้องถือว่าคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวทั้งสามกรณีตามลักษณะ 1 แห่งภาค 4 อยู่ในข้อยกเว้นคำสั่งระหว่างพิจารณา นั่นคือคู่ความที่ไม่พอใจย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งนั้นได้ทันทีตามมาตรา 228(2)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1106/2530 คำสั่งศาลให้โจทก์วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายตาม ป.วิ.พ.มาตรา 253 เป็นคำสั่งอันเกี่ยวด้วยคำขอเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความในระหว่างการพิจารณาตาม ป.วิ.พ.มาตรา 228 (2) ย่อมอุทธรณ์ฎีกาได้โดยไม่จำต้องโต้แย้งคำสั่งไว้ก่อน

จำเลยขอคุ้มครองชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์ฎีกา (มาตรา 253 ทวิ)

กรณีคุ้มครอง “จำเลย” ขอให้โจทก์วางเงินหรือหาประกันเพื่อชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา (มาตรา 253 ทวิ)

มาตรา 253 ทวิ ในกรณีที่โจทก์ได้ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาถ้ามีเหตุใดเหตุหนึ่งตามมาตรา 253 วรรคหนึ่ง จำเลยอาจยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษา ขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์วางเงินต่อศาลหรือหาประกันมาให้เพื่อการชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้

ในระหว่างที่ศาลชั้นต้นยังมีได้ส่งสำนวนความไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาคำร้องตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น และให้ศาลชั้นต้นทำการไต่สวน แล้วส่งคำร้องนั้นพร้อมด้วยสำนวนความไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่ง

ให้นำความในมาตรา 253 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับแก่การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และฎีกาโดยอนุโลม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5089/2540 บทบัญญัติของ ป.วิ.พ.มาตรา 253 และมาตรา 253 ทวิ ในกรณีที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้โจทก์วางเงินต่อศาลหรือหาประกันมาให้เพื่อการชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่จะเกิดขึ้นในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกานั้น จำนวนเงินที่จะให้วางหรือหาประกันมา คงคำนวณเฉพาะค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นเฉพาะในแต่ละชั้นศาลเท่านั้น หากใช้ต้องคำนวณให้พอตลอดทั้งสามศาล โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายแพ้หรือชนะคดี เพราะศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้ฝ่ายที่ชนะคดีเสียค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงได้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา 161 และอัตราค่าทนายความท้ายป.วิ.พ. คดีนี้โจทก์ฟ้องโดยมีทุนทรัพย์ 18,378,312 บาท ศาลชั้นต้นสั่ง ให้โจทก์วางเงินประกัน จำนวน 60,000 บาท จึงเป็นการเพียงพอแล้ว

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 253 ทวิ

1. โจทก์ต้องเป็นฝ่ายยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา

โจทก์ตามมาตรา นี้ หมายถึง โจทก์เดิมที่ฟ้องจำเลยในศาลชั้นต้นเท่านั้น ไม่ใช่โจทก์อุทธรณ์หรือฎีกา (คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 573/2531)

2. อำนาจสั่งอยู่ที่ศาลใด ศาลที่มีอำนาจไต่สวน แยกออกเป็น 2 กรณี คือ

กรณีที่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นและให้ศาลชั้นต้นทำการไต่สวน (ศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจสั่ง ต้องส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่ง)

ถ้าส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา (แต่ในทางปฏิบัติอาจยื่นที่ศาลชั้นต้นก็ได้) ถ้าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเห็นว่าควรไต่สวนก็จะส่งมาให้ศาลชั้นต้นทำการไต่สวน เมื่อไต่สวนแล้วก็จะส่งคำร้องพร้อมสำนวนความไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเป็นผู้สั่ง

3. สภาพบังคับแก่โจทก์ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของจำเลยโดยโจทก์วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาแล้วแต่กรณี แต่โจทก์ไม่ปฏิบัติ กรณีนี้มาตรา 253 ทวิ วรรคสาม ให้นำความในมาตรา 253 วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม นั่นคือ จะมีสภาพบังคับ โดยให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจำหน่ายคดีของโจทก์ มิใช่จำหน่ายคดีทั้งหมดเช่นมาตรา 253 เช่นนี้ คำพิพากษาของศาลล่างก็ยังคงมีผลอยู่เช่นเดิม

โจทก์ขอคุ้มครองชั่วคราว (มาตรา 254)

การขอคุ้มครองชั่วคราวตามมาตรา 254 ในบางกรณีอาจเป็นกรณีตามมาตรา 264 หรือเป็นได้ทั้งกรณีตามมาตรา 254 และมาตรา 264 ดังนั้น การใช้ถ้อยคำจึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเป็นกรณีตามมาตรา 254 ใช้คำว่า “ขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา” แต่ถ้าเป็นกรณีตาม มาตรา 264 ใช้ คำว่า “ขอคุ้มครองประโยชน์ในระหว่างพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง” และทั้งสองมาตรามีความแตกต่างกันที่ผู้มีสิทธิขอ กล่าวคือ มาตรา 254 โจทก์เท่านั้นที่ขอได้ ส่วนมาตรา 264 โจทก์หรือจำเลยก็ขอได้

หลักเกณฑ์การขอให้คุ้มครองชั่วคราว แยกเป็น

1. ประเภทของคดี
2. ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ
3. ศาลที่จะยื่นขอ
4. ลักษณะของคำขอ
5. ระยะเวลาในการยื่น

1. ประเภทของคดี โจทก์ขอได้ทุกคดี เว้นแต่คดีดังต่อไปนี้

1.1 คดีมโนสาเร่ มาตรา 254 กฎหมายกำหนดไม่ให้นำไปใช้กับคดีมโนสาเร่ ต่างกับกรณีตามมาตรา 253 และมาตรา 253 ทวิ นั้น แม้เป็นคดีมโนสาเร่ก็ขอได้